

100. rocznica połączenia Górnego Śląska z Polską

Data publikacji 15.07.2022

Uroczystość połączenia Górnego Śląska z Polską odbyła się w Katowicach, 16 lipca 1922 r. Było to ukoronowanie kilkuletnich zmaganiań polsko-niemieckich o przyszłość tego regionu.

Na przestrzeni wieków Górny Śląsk niejednokrotnie zmieniał przynależność państwową. Pod rządami Prus, a później Niemiec doświadczał silnej polityki germanizacyjnej. Na początku XX w. większość mieszkańców nadal jednak posługiwała się językiem polskim.

Traktat wersalski kończący I wojnę światową przewidywał, że o przyszłości regionu rozstrzygnie plebiscyt. Został on wyznaczony na 20 marca 1921 r. **Napięcie na Górnym Śląsku utrzymywało się już wcześniej: w latach 1919-1920 doszło tam do dwóch powstań ludności polskiej przeciwko Niemcom.** W plebiscycie za Polską opowiedziało się niemal 480 tys. osób, za Niemcami – 707 tys., w tym jednak wielu emigrantów, dowiezionych na głosowanie z głębi Rzeszy.

Europejskie mocarstwa – Wielka Brytania i Włochy – skłaniały się do przyznania Niemcom większości spornego obszaru, w tym ziem najbardziej uprzemysłowionych. W tej sytuacji **Polacy raz jeszcze chwycili za broń.** Pod wpływem III Powstania Śląskiego, trwającego od maja do lipca 1921 r., **paryska Konferencja Ambasadorów podjęła decyzję korzystniejszą dla**

1-295597

Polski. Odrodzonej Rzeczypospolitej przypadło 29 proc. obszaru plebiscytowego, w tym jednak tereny gęsto zaludnione, obejmujące większość górnośląskich hut i kopalń.

Objęcie części Górnego Śląska przez polską administrację dokonało się etapami w czerwcu i lipcu 1920 r. **Zakończenie tego procesu uświetniła uroczystość z udziałem władz centralnych i wojewódzkich.**

„Dzień 16 lipca złotymi zgłoskami zapisał się w dziejach bohaterskiej, krwią walecznych górników, dzielnych synów Ojczyzny, złanej ziemi górnośląskiej” – relacjonował w podniosłym tonie „Ilustrowany Kuryer Codzienny”. „W dniu tym bowiem w stolicy czarnego dyamentu w Katowicach świętowano uroczyste wielki moment złączenia starej dzielnicy piastowskiej, przez wieki od macierzy oderwanej, przez wieki niemczonej, z Rzeczypospolitą polską” – informował ten sam dziennik.

Uroczystości rozpoczęły się w godzinach przedpołudniowych. W parku Kościuszki, gdzie zebrały się tłumy, ks. Teodor Kubina odprawił mszę polową. Po jej zakończeniu odbyła się ceremonia podpisania aktu przyłączenia Górnego Śląska do Rzeczypospolitej. Wspaniale zdobiony dokument został przygotowany przez artystę Stanisława Ligoniasa. Pod aktem podpisali się m.in. marszałek Sejmu RP Wojciech Trąpczyński, minister spraw wewnętrznych Antoni Kamiński i wojewoda śląski Józef Rymer. Tego samego dnia odbyła się defilada. „Entuzjastycznie witano wojsko, defilujące dziarsko przed przedstawicielami rządu, Sejmu i swym wodzem generałem [Stanisławem] Szeptyckim. Po piechocie defilowała artylerja, a po niej auta pancerne i czółgi, które wywarły silne wrażenie” – pisała „Gazeta Ludowa”.

Akt pamiątkowy objęcia Górnego Śląska przez Rząd RP jest dziś przechowywany w Archiwum Państwowym w Katowicach.

Polsko-niemieckie zmagania o Górny Śląsk od lat stanowią przedmiot badań Instytutu Narodowego – m.in. w ramach projektu „Powstania śląskie 1919–1921”, realizowanego przez Oddział IPN w Katowicach. Efektem są liczne publikacje:

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/142669,Publikacje-IPN-na-temat-powstan-slaskich.html>

Wątki bezpośrednio związane z objęciem Górnego Śląska przez polską administrację znajdują Państwo w tomie *Rok 1922 na Górnym Śląsku. Granice – administracja – społeczeństwo* pod redakcją Sebastiana Rosenbauma i Mirosława Węckiego (Katowice-Warszawa 2019).

Wiele zdjęć dokumentujących te wydarzenia zawiera album Haliny Dudały i Mirosława Węckiego *Kronika czasu przełomu. Górny Śląsk w latach 1919–1926* na fotografiach

Stefana Pierzchalskiego (Katowice-Warszawa 2019).

Polecamy Państwu także krótsze publikacje naszych autorów i inne materiały IPN popularyzujące tematykę starań i walk o polskość Górnego Śląska:

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/powstania-slaskie>

Zachęcamy też Państwa do odwiedzenia Panteonu Górnośląskiego - nowej instytucji kultury mieszczącej się w przyziemiach archikatedry katowickiej. Panteon uwiecznia dokonania osób zasłużonych dla Górnego Śląska i setną rocznicę przyłączenia części regionu do Polski. Od 16 do 24 lipca zwiedzanie Panteonu jest darmowe.